

Asia: VN/27266/2024

Lausuntopyyntö pankkipalvelulainsäädännön arviointia koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne yrityksen ja yhteisön perusmaksutiliä koskevista ehdotuksista

-

2. Huomionne asiakaspalvelua koskevista ehdotuksista

-

3. Huomionne muista esityksen yhteydessä arvioiduista aiheista (esim. yhdenvertaisuus, raportointi, jatkoselvitettävät aihekokonaisuudet)

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua pankkipalvelulainsäädännön arviointia koskevasta työryhmämietinnöstä. Tane edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää mietintöä selkeänä ja tavoitetta yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi tärkeänä. Tane kiinnittää huomiota siihen, että esitetyillä muutoksilla vaikuttaisi olevan vaikutuksia myös sukupuolten tasa-arvoon.

Hallituksen esityksen muotoon laadittu työryhmämietintö ehdottaa muutoksia luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin, Finanssivalvonnasta annettuun lakiin sekä maksupalvelulakiin.

Esityksen tavoitteena on varmistaa mikro- ja pienyritysten, yhdistysten ja muiden samankaltaisten oikeushenkilöiden peruspankkipalvelut ja niiden kohtuullinen hinnoittelu. Tavoitteena on myös muun muassa vahvistaa peruspankkipalveluiden yhdenvertainen saatavuus kaikille ihmisryhmille ja

edistää asiakaspalvelun tavoitettavuutta, jotta asiakkaat saavat vastaukset peruspankkipalveluita koskeviin kysymyksiinsä kohtuullisessa ajassa.

Mietintö korostaa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) syrjintäkieltoa, kohtuullisia mukautuksia ja erityisryhmien saavutettavuutta. Esityksessä todetaan, että yksityishenkilöt saavat ja pystyvät käyttämään peruspankkipalveluja keskimäärin kohtuullisesti, mutta ongelmia on etenkin erityisryhmillä, mikä käy ilmi valtiovarainministeriön laatimasta arviomuistiosta. Tällaisia ryhmiä voivat olla esimerkiksi ikääntyneet, vammaiset henkilöt, maahan muuttaneet henkilöt tai muut henkilöt, joilla on muista syistä esimerkiksi haasteita taitojen kanssa.

Tane pitää tärkeänä yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden toteutumisen huomioimista pankkipalveluissa. Tane kiinnittää huomiota siihen, että mietinnössäkkin esiin nostettujen erityisryhmien sisällä voi tulla tarpeen huomioida sukupuoli muiden risteävien tekijöiden kanssa, jotta vaikutukset eri ihmisryhmiin tulevat paremmin ilmi ja mahdolliset vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon tulevat huomioiduksi. Lausunnossaan Tane nostaa esiin esimerkkejä näistä.

Ikä ja sukupuoli

Kuten mietinnössä todetaan, vanhusasiavaltuutettu on korostanut, että peruspankkipalveluiden tosiasiasiallinen saatavuus on turvattava yhdenvertaisesti kaikille asiakkaille ja erilaisille asiakasryhmille. Ikääntyneissä naiset ovat selkeästi yliedustettuina, sillä naisten odotettavissa oleva elinikä on Suomessa miehiä korkeampi. Vuonna 2024 kaikista yli 65-vuotiaista miehiä oli 590 000 ja naisia lähes 740 000. Kaikista yli 75-vuotiaista 270 000 oli miehiä, kun vastaava luku naisilla oli 380 000. Iäkkäiden henkilöiden sukupuolijakauman tarkastelussa merkille pantavaa on myös se, että vuoden 2024 lopussa naisten kokonaiseläke oli 495 euroa miesten eläkkeitä pienempi. Työeläkkeissä eroa oli miesten hyväksi 676 euroa. Iäkkäiden naisten eläketulot ovat siis selkeästi miehiä matalammat.

Mietinnössä esitetyillä muutoksilla, kuten säännöksellä asiakaspalvelun tavoitettavuudesta sekä asiakkailta veloittettavien maksujen kohtuullistamisella voi olla välillisiä, demografiasta johtuvia sukupuolittuneita vaikutuksia.

On myös hyvä huomioida, että mikäli peruspankkipalveluiden laajentaminen nostaisi painetta pankkien palvelumaksujen korottamiselle, voisi tällä olla vaikutusta erityisesti heikompi- ja pienituloisiin, joista enemmistö on naisia.

Yrittäjyys ja sukupuoli

Esityksessä ehdotetaan uutta yrityksen ja yhteisön perusmaksutiliä, jolla oikeutta peruspankkipalveluihin laajennettaisiin. Esitetyillä säännöksillä on vaikutuksia niin mikro- ja pienyrityksiin kuin myös yhdistyksiin, säätiöihin ja yhteisöihin.

Viitaten valtiovarainministeriön laatimaan arviomuistioon, mietinnössä todetaan, että vaikeuksia peruspankkipalveluiden saatavuudessa on erityisesti mikro- ja pienyrityksillä, ja näiden joukossa etenkin maahanmuuttajataustaisilla toimijoilla.

Tilastokeskuksen tilastoihin pohjaten, mietinnössä todetaan, että Suomessa toimi vuonna 2023 noin 569 000 mikro- ja pienyritystä, mikä on arviolta noin 98 prosenttia koko yrityskentästä. Mietinnöstä ei kuitenkaan käy ilmi, että yrittämisessä on Suomessa havaittavissa selkeää sukupuolittuneisuutta. Naisyrittäjäyys painottuu pienimuotoiseen yritystoimintaan ja matalampiin liikevaihtoluokkiin, jolloin kohtuullisella ja varmalla pääsillä tilipalveluihin voi olla positiivisia vaikutuksia maahanmuuttajataustaisten yrittäjien lisäksi mahdollisesti myös naisyrittäjiin. Samalla on myös hyvä huomioida, että naisyrittäjien määrä Suomessa on viime vuosina vähentynyt ja on enää vain noin kolmannes kaikista yrittäjistä.

Työelämän sukupuolen mukainen segregatio

Suomalaiset työmarkkinat ovat vahvasti eriytyneet sukupuolen mukaan niin alojen kuin tehtävien osalta. Tane kysyy, minkälaisia vaikutuksia esitetyillä muutoksilla tulee olemaan pankkialalla toimiviin työntekijöihin ja miten nämä vaikutukset jakautuvat mahdollisten nais- ja miesenemmistöisten tehtävien välillä.

Tane pitää tärkeänä, että työelämään kohdistuvia muutoksia arvioidaan aina myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, jotta mahdollisilta ei-toivotuilta vaikutuksilta voidaan välttyä ja mahdollisiin muutoksiin pystytään valmistautumaan mm. resursoinnilla ja koulutuksella.

Mietinnössä esitetyillä muutoksilla vaikuttaisi olevan vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon, minkä vuoksi Tane esittää valtiovarainministeriölle, että mietintöä täydennetään sukupuolivaikutusten arvioinnilla. Tane myös ehdottaa, että uutta tilastointia, jota mietinnössä esitetään maksutilien avaamisesta kieltäytymisestä sekä maksutilien lopettamisen osalta, kerätään sukupuolittain. Sukupuolittain eriteltyjä tilastoja voidaan käyttää apuna esimerkiksi sukupuolten aseman tunnistamisessa ja mahdollisten epäkohtien havaitsemisessa.

4. Halutessanne voitte jättää tähän muita huomioita

-

Riski Taina

Sosiaali- ja terveysministeriö - Tasa-arvoasiain neuvottelukunta